

12970

30

TESTAMENTUL

foliar. 9.
23.

LUI

EMANUIL GOZSDU.

1803 - 1870

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Prețul 10 cr.

SIBIIU

Tipariul Tipografiei Archidieceesane

1899.

TESTAMENTUL

37

LUI

EMANUIL GOZSDU.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Prețul 10 cr.

SIBIU

Tipariul Tipografiei Archidieceesane

1899.

Spre orientare.

Cred, că întru în intenționile marelui Mecenat Gozsdu, când fac posibil, ca testamentul lui în forma acésta să fie mai accesibil publicului românesc.

Traducerea românéscă o am făcut după originalul unguresc, și mi-am dat silință să folosesc termeni cunoscuți ađi publicului nostru.

Venitul curat se va da în folosul mesei studenților, care se proiectéază la școlele nóstre centrale din Brașov.

Pentru junime e făcută fundațiunea Gozsdu, junimea să se bucure și de venitul din testamentul lui.

Sibiiu, 9 Februariu (điua născerei lui Gozsdu) 1899.

Mateiu Voileanu

asesor consistorial.

Pentru cazul morții mele următoarele informațiuni și espresiunea dorinței mele din urmă servescă de cinosură jurisdicțiunilor civile, soției mele, rudeniilor mele, și tuturor acelora, pe cari voesc să-i împărtășesc din rămasul meu.

Observ mai nainte de toate, că afară de hârtiile de valoare, cari, scrise pe numele meu, se află ori în lada mea, ori pentru contragerea vre-unui împrumut, provădute cu girul meu, sunt depuse la vre-un institut de bani, afară de acestea totă averea mișcătoare care se află în locuința mea, în casa mea și în curtea mea de afară; precum sunt mobilele de casă, tot felul de vase, argint, aur, petrii scumpe, cai, vite, trăsuri, cară, unelte, toate sortile de stat ori private, cari s'ar afla în lada mea de fer, în fine hârtiile de valoare, cari ar fi provădute cu giră de a mea proprie, încă până sum în viață sunt proprietatea soției mele Melania născută Dumtsa, de aceea ele să nu fie luate în conscripțiune.

Dacă între actele mele s'ar afla documente privitoare la pretensiunea mea de patru mii (4000) floreni față cu massa concursală a lui Ioan Poynar, acele față cu massa rămasului să se considere de nule, de ôrece acea pretensiune a mea încă mai de mult o am donat tuturor copiilor lui Ioan Poynár.

Despre averea mea proprie dispun după cum urmază :

1. Din rămasul meu mai nainte de toate să se asigure douăsprezece mii (12000) fiorini v. a. pe sêma copiilor Iuliei Mandrino măritată Petru Margaritovici, a ficei după sora primei mele soții Anastasia Pometa, din interesele acestei sume să se dea lui Michail Mandrino, până la mórtea lui, anual trei sute șéședeci (360) floreni valuta austr., în rate treilunare, celelalte interese să se pună în casa de păstrare din Pesta, spre a se înmulți cele douăsprezece mii floreni testați sub punctul acesta, și să se capitalizeze până atunci, până când din copiii Iuliei Mandrino va ajunge care-va etatea legală (majorenitatea); dacă într'aceea s'ar întâmpla să móră Michail Mandrino, atunci toate interesele după douăsprezece mii să se pună spre fructificare în cassa de păstrare din Pesta. Când vreuna din fetele Iuliei Mandrino prin căsătorie,

sau fiul ei devenind majoren, vor fi îndreptăţite de a-şi primi proprietatea lor în cale legală — dacă va mai fi în viaţă Michail Mandrino, atunci pentru asigurarea alimentării lui, din întreg capitalul de douăsprezece mii şi din interesele capitalisate în decursul timpului, se se pună la o parte şese mii (6000) floreni v. a.; din aceste şese mii de floreni după modalitatea de mai sus se se dea lui Michail Mandrino interesele de şese, totă cealaltă sumă apoi se se împartă în atâtea părţi, câţi copii va avea atunci Iulia Mandrino, şi partea ce vine pe séma celui majoren, se se estradea aceluia în timpul cel mai scurt posibil, înse aşa ca prin erogaţiunea acésta se nu se ştirbescă lăsăméntul, în casul când în el nu s'ar afla bani gata; partea ce mai rămâne pentru copiii ceialalţi, se se înmulţescă prin capitalisare, şi acésta se se continue până la majorenitatea lor, de sine se înţelege, că la împărţire întreg capitalul crescut şi cu capitalisarea intereselor, totdeuna se împarte în atâtea părţi, câţi sunt copiii cari încă nu şi-au primit partea; copilul care vine împărtaşit la urmă primesce întrégă suma ce a mai rămas, dimpreună cu toate interesele ei.

Dacă înse va muri Michail Mandrino, suma de șese mii (6000) fioreni v. a. rezervată pentru intertențiunea lui, tot după principiile espuse mai sus se împartă în părți egale între toți copiii Iuliei Mandrino, fiind-că acea sumă din capul locului este proprietatea lor. Dacă vre-unuia dintre copii, încă în viéță fiind eu, i-ași da partea statorită în punctul acesta, partea aceea e a se com-puta în lăsământul testat tuturor copiilor Iuliei Mandrino.

2. După mórtea mea se se conscrie prin intrevenirea executorilor mei testamen-tari, numiți mai jos, totă averea mea imobilă, hârtiile mele de valóre, pretensiunile mele asupra lăsământului Mauriciu Ernst, frații Vilibald și Virgil Bogdanoviciu, Laurentiu Marczibányi, cele asupra lui Alesiu Fényes, asupra consoților Balcz și Nark, asupra lui Antoniu Rottenbiller și asupra consoților Martin Koszalek, care dacă la mórtea mea se vor afla în posesiunea mea, vor forma lă-sământul meu; din venitul acelora se se solvéscă interesele datoriilor mele și ratele obligate în cassa de păstrare din Pesta, apoi se se reparaze bunurile mele, în cât ar re-clama conservarea lor; în fine se se solvéscă înterele de șese după cele 12,000 fl. tes-

tați în punctul prim pe séma copiilor Iuliei Mandrino.

3. Soția mea, născută Melania Dumtsa, după detragerea sarcinilor amintite în punctul al doilea, să aibă întreg venitul curat ce mai rămâne până când va purta numele meu, însă la casul care abia se poate presupune, când acel venit curat nu ar da anual suma de șese mii (6000) floreni, să ia ca intertențiune viduală venitul întreg; la casul când venitul ar trece peste suma de șese mii (6000) floreni, suma ce trece peste șese mii să se foloséscă spre depurarea datoriilor mele și a legatului de 12000 fl. din punctul prim.

4. Dacă iubita mea soție ar păși la a doua căsătorie, în loc de intertențiune viduală să i se solvéscă din venitul meu șesezeci de mii (60.000) floreni v. a.; în scopul solvirei acestei sume, dacă iubita mea soție nu ar voi să aștepte până se vor vinde realitățile mele imobile cu preț convenabil, să se zălogiască la vre-un institut de credit hârțiile mele de valóre până atunci, până când realitățile se vor puté vinde în mod convenabil; la punctul acesta fac atentă pe iubita mea soție, și o rog, asemenea și pe executorii mei testamentari, să nu se grăbescă cu vinderea pământurilor mele de mare

estensiune de lângă drumul de fer, căci după a lor favorabilă pozițiune prețul lor la tótă întémplarea va cresce. La casul când iubita mea soție ar muri ca văduva mea, atunci din lăsământul meu póte liberă dispune despre douăzeci și cinci de mii (25.000) floreni, v. a. care sumă rămasul meu e obligat a o solvi după mórtea soției mele, în sensul testamentului ei, de sine se înțelege că suma acésta rămâne proprietatea rămasului meu la casul dacă ea asupra ei nu ar dispune prin testament.

5. Ecuivalentul la stat pentru daniile de 12.000 fl. din punctul prim și 60.000 fl. din punctul al patrulea, se se solvéscă din massa rămasului meu, ca astfel acele danii se póta fi primite fără nici o prescurtare sau detragere.

6. Astrucarea rămășițelor mele pămêntesci o încredințez iubitei mele soții, însă o rog, ca se o facă cât se póte de simplu și cu cheltueli cât se póte de puține, chemând se funcționeze numai exclusiv preotul român din Pesta; în loc de cheltueli zadarnice se împartă între sêraci în prima Sâmbătă după înmormântarea mea o sută (100) de floreni v. a; fie încredințată iubita mea soție că lucsul costisitor de o óră întru nimica nu

va schimba judecata lumii, care asupra fie cărui om numai după mórtea lui s'a obicinuit a se spune fără de rezervă. Cu privire la înmormântarea mea mai fac următoarele dispozițiuni: a) trupul meu pus provisoriu în un sicriu de aramă să fie aședat lângă sicriul primei mele soții în cripta familiei Pometa ridicată de mine; b) după mórtea soției mele Melania Dumtsa să se facă o criptă nouă în despărțământul destinat pentru români, și atunci rămășițele mele să fie mutate în cripta cea nouă lângă trupul soției mele a doua.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

7. Intreagă averea mea, care va rămănea după solvirea datoriilor mele, după solvirea daniilor din punctele 1 și 4 și după cheltuelile cu înmormântarea, care cheltuelile-am restrâns prin dispozițiunile din punctul 6, o las în întregul ei acelei părți a națiunii române din Ungaria și Transilvania, care se ține de legea răsăriteană ortodoxă. Din lăsământul acesta voesc să se constituie o fundațiune permanentă, care va purta numele „Fundațiunea lui Gozdu“; pentru administrarea și destinațiunea ei servescă ca normă nestrămutabilă următoarele mele dispozițiuni:

a) După mórtea mea sã se inventariseze întrãga mea avere, din aceea sã se de-tragã sarcinile ce vor fi mai rãmas, sã se solvãscã, respective sã se asigure interten-
unea de vãduvã a soþiei mele, (punctul 3) sau suma testatã ei (punctul 4), sau la cazul dacã ar muri ca vãduvã dupã mine, sã i se asigure suma de douãzeci și cinci de mii (25000) florini, în sensul punctului 4, în fine pe sãma copiilor Iuliei Mandrino sã se asig-
ure suma de 12.000 fl. (punctul 1), apoi ce mai rãmãne sã se predea pe lângã inventa-
riu special, ca eredului universal, represen-
tanþei, pe care o voi descrie mai circum-
stanþial în cele urmãtore ;

b) dacã reprezentanþa fundaþiunii ar afla mai avantagiósã vinderea averii imobile, aceea pelãngã consensul soþiei mele, chiar și dacã ea s'ar fi mãritat, o pot face execu-
torii testamentului meu și fãrã influinþa re-
presentanþei fundaþionale, avãnd în vedere observarea mea din punctul 4, ba între îm-
pregiurãri favorabile vãndarea se pôte face din mãnã liberã și cu ocolirea licitaþiunii ; dacã în cestiunea acãsta executorii testamentu-
lui meu nu ar fi de o opiniune, sã decidã opiniunea acelei pãrþi, la care va sta so-
þia mea ;

c) deóre-ce proroces cel mai strălucit viitoriu acțiunilor dela prima cassă de păstrare din Pesta, din cari acțiuni am de present 54 de bucăți, aceste până când referințele patriei nu se schimbă spre rău, — de ce să o ferescă Dumnezeu — să nu se vîndă, și fiindcă după ele vin interese cu mult preste 6%, nici reprezentanța fundațiunei să nu le vîndă, ci să le păstreze ca isvor sigur de venit ;

d) pentru administrarea fundațiunei mele, din națiunea orientală ortodoxă română împuternicesc următoarea reprezentanță :

BCU Cluj / Central University Library Cluj

aa) pe metropolitul sau arhiepiscopul orientat ortodox român ;

bb) pe toți episcopii orientali ortodoxi români din Ungaria și Transilvania ;

cc) tot atâți, și afară de acestia încă trei bărbați laici autoritativi, cunoscuți pentru onorabilitatea lor, și pentru trezvia lor împreunată cu sentimente de devotați români orientali ortodoxi, la a căror alegere să aibă vot decisiv soția mea, chiar și dacă s'ar fi măritat, esecutorii testamentului meu, dacă vor mai fi în viéță, asemenea rudeniile mele cari pörtă numele Poynár de Király-Darócz din comitatul Bihorului ; din acéstă familie Poy-

nâr, dacă se va afla vre-un individ capabil în ea, cel puțin unul să fie ales în reprezentanță.

e) După ce reprezentanța acésta va primi în numele națiunii orientale ortodoxe române din Ungaria și Transilvania rămasul fundațional, și acela îl va eședa pe lângă controlă cuviinciosă în cassa metropolitană ortodoxă română, să-l depună spre fructificare la locuri sigure și cu credit solid; până atunci să-l depună sub numele fundațiunei la cassa de păstrare din Pesta, Oradea-mare, Arad și Sibiiu; două treimi din venitul curat să se capitalizeze în fie care an și să se înmulțescă cu camelele cametelor, respective cu venitele venitelor, cincideci (50) de ani dela timpul primirei.

f) Din a treia parte a venitului, respective a intereselor, plătindu-se un oficial purtătoriu de socoteli, restul sumei să-l împartă reprezentanța fundațională ca știpezii acelor tineri români de religiunea răsăritenă ortodoxă, distinși prin purtare bună și prin talente, ai căror părinți nu sunt în stare cu averea lor proprie se ducă în deplinire creșterea și cultivarea copiilor lor. La locul acesta se stabilește ca principiu general: ca știpezii să se facă după cerințele împregiurărilor

locali și după gradele claselor școlare, anume: studenților în țeri streine sau în Budapesta, resp. ascultătorilor de științe mai înalte, să se dea stipendii mai mari decât acelor cari studiază în provincie și respective în școle inferioare; stipendiile anuale, destinate celor dintâiu, să nu fie mai mari de 500 fl. și mai mici de 300 fl., — iar pentru cei din urmă să nu fie mai mari ca 300 fl.

g) După expirarea celor 50 ani menționați în punctul e), camelele capitalisate să se adaugă la capital — și cantitatea mărită prin camelele acestora să se privească ca o sumă capitală, și apoi din venitul acestei sume trei cincimi să se capitalizeze cu interesele și cu interesele intereselor lor iară cincideci de ani, amăsurat computului de „anatocism“.

h) Din cele două cincimi, ce rămân din venitele acestei sume principale — scoțindu-se afară speșele pentru purtarea socotelilor — să se dea iarăși stipendii studenților distinși cu calitățile de sub f), însă acum să se estindă știpendiarea și asupra tinerilor cari voiesc a se cualifica pentru cariera artistică, preoțescă și învățătorăscă.

i) După ce și al doilea period de cincideci de ani va decurge, să se compute la capital interesele capitalisate, și cantitatea

mărită prin cametele acelora să se privăscă de o nouă sumă capitală, și după aceea jumătate din venitele sumei acesteia să se capitalizeze, precum s'a arătat sub e) și g), iară cincișeci de ani.

k) Din a două jumătate a venitului acestei sume, substrăgând speșele pentru purtarea socotelilor, să se ajute după principiile de mai sus mai mulți tineri studenți, însă atunci să se remunereze din venit și preoți și învățători săraci cu însușiri eminente, familie numărósă, și îmbetrăniți.

l) După trecerea și a rëndului al treilea de cincișeci de ani, să se adaugă la capital cantitatea adunată din camete și din jumătatea acestor camete capitalisate, și astfel să se facă o sumă principală stabilă, însă atunci să încete capitalisarea ulterioară.

m) Cu toate acestea din a decea parte a venitului întregii fundațiuni, să se facă un fond de rezervă pentru încungiurarea perderilor posibile din capital sau a confusiunilor ce s'ar putea nasce din nerăspunderea cametelor; — dacă prin separarea decimei din venitul curat pentru fondul de rezervă, fondul acesta s'ar mări într'atâta, încât să ajungă a cincea parte din suma principală a fundațiunii, fondul de rezervă să se adaugă la capitalul prin-

cipal, și se se începă un nou fond de rezervă pentru scopul de mai sus, tot în același mod.

n) Venitul întreg din suma principală a fundațiunei — cu separarea și economisarea fondului de rezervă — se se întrebuinteze pe lângă sus espusele ajutorări, pentru ori-ce alte scopuri religionare ale românilor de religiunea ortodoxă răsăritenă, după buna chibzuire a majorității reprezentanței, având în vedere prosperitatea și înflorirea patriei comune, a bisericei răsăritene ortodoxe, și a națiunei române.

o) La toate ajutorările ce se dau din această fundațiune, — pe lângă egala cualificațiune — se aibă ântâietate Poynarii din Bihor, care se trag din nêmul moșului meu după mamă, Dimitrie Poynar, dacă vor rămânea credincioși religiunei resăritene ortodoxe.

p) Cunoscând zelul desinteresat al tuturor membrilor națiunei române, în privința promovării bunei stări a națiunei sale, sunt convins că toți membrii reprezentanței vor lua asupra lor ostenéla împreună cu afacerile și îngrijirile reprezentanței fără vre-o remunerare materială, simțindu-se remunerați prin consciința, că au ajutat și ei la prelucrarea

materiei date de mine spre înflorirea iubitei națiuni.

q) Până când la națiunea română se va înființa pe cale constituțională o corporațiune națională, o adunare națională, un congres sau alt organism autonom, reprezentanța fundațiunei dă sémă despre administrarea sa numai publicului mare, astfel că, nealterându-se suprainspecțiunea regimului de stat, socotelile se dau judecării publice prin fôia oficială unгурéscă, și prin trei foi române mai răspândite; — iar dacă națiunea va căștiga o corporațiune organică autonomă, socotelile se substern aceleia spre aprobare, apoi se presentéză regimului de stat unгурesc, și în modul arêtat mai sus, se dau publicității, — și dacă în administrare s'ar comite erori sau fapte în contra dispozițiunilor acestora sau pôte defraudațiuni, rog și împuternicesc pe înaltul regim unгурesc pentru emendare, în vîrtutea dreptului sêu de suprainspecțiune; de altmintrelea eu înțeleg o astfel de inspecțiune guvernială, care va fi normată și definită prin lege.

r) Reprezentanța are dreptul exclusiv de a împărți știpendiile și ajutórele la aceia, cari în urma concurselor publicate în trei foi române, în intervale cuviincióse, și în în-

telesul punctelor f) h) k) n) și o) prin majoritate de voturi se vor recunoște mai demni.

s) Dacă cu timpul biserica ortodoxă răsăritenă din patrie s'ar constitui astfel, ca Sârbii cu Românii răsăriteni să țină împreună sinódele bisericesci, sau dacă în privința națională românii de religieuna răsăritenă ar ținea împreună cu românii greco-catoliei, numiți altfel uniți, congrese sau alte adunări naționale permise de lege, — în astfel de adunări mestecate, fundațiunea mea nici când sub nici un titlu să nu se pótă face obiect de discusiune; — asupra sortei acestei fundațiuni nu numai votul, dar nici chiar opiniunea sârbului și a românului unit să nu se asculte.

8. Pentru esecutarea testamentului meu rog pre iubiții și onorații mei amici: dd Michail Széher, Georgiu Ioanoviciu de Duló și Valea-mare, și pe George Grabovski de Apadia — dela a căror amicitie ce mi-au arătat în decursul vieței, sper și aștept că ei vor lua sarcina acésta asupra lor și vor esecuta testamentul meu cu consciențiositate.

9. La cas când în testamentul acesta s'ar ivi astfel de îndoieli, după cari drepturile soției mele s'ar vedé a fi în colisiune

cu interesele masei ce testez, sau cu drepturile ereşilor mei, rog pe esecutorii testamentului meu şi pe autoritatea competentă, a esplica astfel de îndoieli în tot cazul în favorul soţiei mele, pentru-că în lumea acésta numai faţă cu soţia mea iubită mă simt dator cu recunoscinţă, şi de aceea în nici un cas nu aşi vrea să o amărăsc.

10. Rog pe esecutorii testamentului meu, să binevoiască a transpune, respective a trimite pe cale oficiósă, copiile autenticate ale testamentului acestuia: iubitei mele soţii, nepotului Michail Mandrino, Iuliei Mandrino, magistratului pestan, rudeniei mele Ioan Poy-nar sen. locuitor în Oradea-mare, Metropoli-tului românilor ortodoxi răsăriteni din Un-garia şi Transilvania, Episcopilor români răsăriteni din Arad şi Caransebeş, şi dacă în decursul timpului s'ar mai înfiinţa şi aiurea vre-o episcopie, şi aceleia, şi în fine regi-mului unguresc din patrie.

Pentru-ca dispoziţiunile acestea testa-mentare sub decursul timpului să nu se dea uitărei, dispun ca testamentul acesta să se cetască în toţi anii în tóte bisericile paro-chiale române răsăritene, la 9 Februarie, căl. vechiu, ca în ziua născerei mele.

Cu acestea încheiu ceea-ce mai am încă la inimă.

Dumnezeu cu voi, iubită patrie și națiune, iubită soție și némuri! Dumnezeu cu voi, iubiți amici!

S'a făcut în două esemplare asemenea, dintre cari unul s'a trimis Păr. Archiepiscop și Metropolit gr.-or. Andreiu Baron de Șaguna, și celalalt magistratului liberei r. cetăți Pesta.

P e s t a, anul 1869 (aceste cuvinte sunt șterse.)

Supletoriu declar că, până când economia mea de afară va fi proprietatea masei, locuințele acelea și partea din grădină cari le am folosit cu familia mea, se remână la dispozițiunea liberă a soției mele.

P e s t a, în 4 Novembre, 1869.

(L. S.)

Emanuil Gozsdu m. p.

Subscrișii adevărim fidel, că fiind cercetați prin Ilustritatea Sa dl jude la suprema curie reg. ung. Emanuil Gozsdu, ne am înfățișat cu toții împreună la dnia sa, care, trupesce ce e drept era bolnăvicios, sufletesce însă în stare deplin sănătósă, a declarat verbal înaintea noastră documentul acesta de desco-

perire a propriei sale voințe din urmă și l'a subscris în prezența noastră a tuturor. Insemnăm că ștergerea celor trei cuvinte de pe fața din urmă a documentului acestuia, șirul 27, s'a făcut la dorința testatorului.

Ioan Puscariu, m. p. jude la supr. curiă r. u.,
Florian Varga, m. p. adv. comun și cambial.,
Atanasiu Cimponeriu, m. p. secretariu ministerial,
Simeon Popovici, m. p. septemvir pensionat,
Ioan Aldulean, m. p. jude la suprema curie r. u., ca martori recercați.

Nr. 5814/870. Acest testament s'a publicat în mod legal în ședința judecătoriei a lib. reg. cetăți Pesta, ținută în ziua mai jos însemnată. Pesta în 3 Faur 1870. *Ludovig Bogisich*, m. p. jude primariu. *Nicolau Györky*, m. p. actuarium judecătoresec.

